

EUROPEAN INDUSTRIAL POLICY - A BENCHMARK FOR THE SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

POLITICA INDUSTRIALĂ EUROPEANĂ - PUNCT DE REPER PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ A INDUSTRIEI REPUBLICII MOLDOVA

Cornelia CRUCERESCU, Dr., conf.univ.
Universitatea Tehnică a Moldovei, Republica Moldova
Tatiana CREȚU, masterand
Universitatea Tehnică a Moldovei, Republica Moldova

Abstract: Implementarea principiilor și valorilor dezvoltării durabile în Republica Moldova prin prisma contextului de integrare europeană, vizează o gamă largă de măsuri guvernamentale menite să promoveze toate aspectele sustenabilității: economic, social, ecologic și guvernamental. Industria este în centrul preocupărilor privind dezvoltarea durabilă. Astfel, scopurile principale ale politicii industriale durabile sunt concepute pentru creșterea și sporirea competitivității în economia țării, protecția și promovarea sectoarelor industriale, lupta împotriva șomajului și redistribuirea veniturilor. R. Moldova, ca țară care a ales traseul european de dezvoltare se aliniază la principiile europene de planificare strategică și implementare a obiectivelor de dezvoltare durabilă. În această lucrare sunt analizate direcțiile europene de planificare strategică pentru dezvoltarea durabilă a industriei europene, care pot servi ca punct de reper pentru dezvoltarea industriei naționale.

Mulțumiri: Această lucrare a fost realizată în cadrul Programului Erasmus+, Acțiunea Jean Monnet Module „Dezvoltarea industrială durabilă în contextul integrării europene”, EU4SID, nr.ref. 610848-EPP-1-2019-1-MD-EPPJMO-MODULE.

Sprijinul acordat de Comisia Europeană pentru elaborarea acestei publicații nu constituie o aprobare a conținutului, care reflectă doar opiniile autorilor, iar Comisia nu poate fi trasă la răspundere pentru orice utilizare a informațiilor conținute în aceasta.

Cuvinte cheie: integrare europeană, politică industrială durabilă, lanț valoric competitivitate, inovare, neutralitate climatică, viitor digital.

Întroducere

Relațiile Republicii Moldova (R.Moldova) cu Uniunea Europeană (UE) au fost lansate odată cu semnarea la 28 noiembrie 1994 a Acordului de Parteneriat și Cooperare (APC), care a intrat în vigoare la 1 iulie 1998. Relațiile actuale dintre UE și R.Moldova sunt reglementate în baza Acordului de Asociere și Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (AA/DCFTA). Acest document contribuie la aprofundarea și încorporarea relațiilor dintre țara noastră și UE și ajută la transformarea continuă a R.Moldova într-o țară europeană modernă. UE se bazează pe respectarea democrației și a statului de drept, cu valorile și standardele legale care dau undă verde pentru țările în curs de dezvoltare, cum ar fi țara noastră. Guvernul R.Moldova consideră că este în interesul național al țării noastre de a consolida relațiile cu UE. Într-un final, ne dorim să devenim membru al UE. Totuși, aceasta este o aspirație pe termen lung, pentru început va trebui să construim Europa la noi acasă, să creăm standarde europene de democrație și prosperitate pentru toți cetățenii noștri.

Integrarea continuă în structurile economice europene sânt o dovadă că R. Moldova odată cu semnarea Agendei 2030 s-a angajat să promoveze principiile de dezvoltare durabilă, să urmeze o cale de conceptualizare care pune accent pe industrie prin reflectarea celor mai importante inițiative, care într-un final reprezintă o ascensiune economică pentru industrie.

Politica industrială a Uniunii Europene – o strategie pentru creșterea competitivității și implementarea obiectivelor de dezvoltare durabilă

Politica industrială a UE a avut o evoluție continuă și s-a dezvoltat în urma unui efort firesc de temelie europeană, în condițiile în care au devenit evidente beneficiile scopurilor și acțiunilor comune

în cadrul UE pe plan internațional. Astfel, aceasta reprezintă direcțiile principale de acțiune pe care UE le urmează în vederea realizării obiectivelor generale stabilite care vizează asigurarea unor condiții favorabile pentru consolidarea, actualizarea și simplificarea reglementărilor existente în industrie cu un impact major, luarea în calcul a factorilor de risc legat de sănătatea publică sau de protecția mediului.

Politica industrială are un caracter orizontal și este de asemenea bine integrată în alte politici ale UE în diferite domenii: comerț, piața internă, cercetare și inovare, ocuparea forței de muncă, protecția mediului și sănătatea publică. Actualmente, politica industrială a UE se focalizează pe dezvoltarea industrială durabilă a tuturor activităților și rezultatelor sistemelor socio-economice și elementele capitalului natural. Instrumentele politicii industriale a UE se bazează pe conexiuni între măsurile care vizează diferite condiții generale care permit antreprenorilor și întreprinderilor să ia inițiative și să exploreze ideile pe care le au și oportunitățile existente ținând cont de cerințele și caracteristicile specifice ale fiecărui sector în parte. [7]

Până în 2020, industria europeană a activat în conformitate cu Strategia industrială adoptată în 2017 care a reunit toate inițiativele existente și noi, orizontale și specifice sectorului, într-o strategie industrială cuprinzătoare, fiind orientată spre consolidarea capacității industriale de a se adapta și de a inova continuu prin facilitarea investițiilor în noi tehnologii și asimilare a modificărilor determinate de creșterea digitalizării și tranziția către o economie mai circulară și cu emisii scăzute de carbon. Industria europeană s-a dezvoltat în corespundere cu opt priorități strategice privind politica industrială a UE (2017): consolidarea industriei europene; o piață unică mai profundă și mai echitabilă: capacitatea cetățenilor și a întreprinderilor; modernizarea industriei pentru era digitală; valorificarea poziției de lider a Europei într-o economie circulară și cu emisii scăzute de dioxid de carbon; investițiile în industriile viitorului; promovarea inovării industriale pe teren; dimensiunea internațională; parteneriat cu statele membre, cu regiunile, cu orașele și cu sectorul privat. [3]

Obiectivul de bază al politicii industriale a UE este consolidarea pozițiilor industriei europene, prin asigurarea competitivității industriei europene pe plan internațional, asigurând o creștere economică durabilă.

Dezvoltarea industrială durabilă a UE promovează două direcții principale: producție industrială responsabilă și consum industrial responsabil pentru o sustenabilitate acceptabilă și agreată. Astfel, în conceptul de dezvoltare industrială durabilă sânt bine integrate măsuri sau îmbunătățiri ce țin de nivelul minim de standarde de mediu, practici industriale disponibile care contribuie ca eco-capacitatea, eco-eficiența și eco-echitatea să fie menținute și conduse în direcția bună pentru generațiile viitoare.

În contextul creșterii populației și al consumului de resurse naturale, dezvoltarea industrială durabilă a UE este un model de dezvoltare ce vizează echilibrul dintre creșterea economică, calitatea vieții și preservarea mediului pe termen mediu și lung, fără creșterea consumului de resurse naturale dincolo de capacitatea de suportabilitate a Pământului.

Conceptul de obiective de dezvoltare durabilă (ODD) a luat naștere ca o soluție la criza ecologică care a fost determinată de exploatarea industrială intensă a resurselor și degradarea continuă a mediului care la rândul lor s-au extins asupra calității vieții. Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, care a fost semnată de către țările ONU în 2015, prevede un plan de acțiuni pentru oameni, planetă, prosperitate, pace și parteneriate incluse într-un set format din 17 obiective de dezvoltare durabilă și 169 de ținte alipite pe care le au în vedere părțile interesate. Agenda 2030 se caracterizează prin faptul că asigură o dezvoltare durabilă în întreaga lume, însă pentru a putea fi eficientă, considerabilă și posibilă la nivel național necesită a fi adaptată contextului specific al fiecărei țări. [6]

UE a avut un rol esențial în elaborarea Agendei 2030 pentru dezvoltare durabilă a ONU și, împreună cu statele sale membre, s-a angajat să fie un pionier și în punerea în aplicare a agendei atât la nivelul UE, cât și prin susținerea – în cadrul politicilor sale externe – a eforturilor de aplicare în alte țări, în special în cele care au cea mai mare nevoie de sprijin. [6]

Prima mișcare aplicată a fost integrarea deplină a ODD în cadrul politicilor europene, iar a doua fiind reflectarea asupra dezvoltării durabile în continuare a viziunii UE pe termen lung după orizontul strategic 2020. Astfel în 2019, Comisia Europeană a prezentat documentul de reflecție „Către o

Europă durabilă până în 2030” având ca prioritate o economie prosperă, modernă, competitivă și neutră din punct de vedere al impactului asupra climei până în 2050. Documentul de reflecție identifică avantajele care includ investiții semnificative în cercetare și inovare și standarde sociale, de sănătate și de mediu legate de schimbările climatice și datoria ecologică. [8]

Pentru asigurarea succesului privind transformarea structurală a industriei și configurarea viitorului model industrial european au fost identificate cinci forțe motrice-cheie ale industriei europene pentru care sunt prevăzute soluții strategice:

- Leadership în tehnologie, inovație și durabilitate;
- Anticiparea și dezvoltarea abilităților;
- Concentrarea pe lanțurile de valoare strategice și pe rețelele de creare a valorii;
- Mediu de afaceri echitabil, competitiv și agil;
- Corectitudine socială și bunăstare.

Următoarea strategie europeană o constituie „Pactul ecologic european” care a fost prezentat de Comisia UE în decembrie 2019. Acesta urmează să transforme UE într-o societate modernă și competitivă care își propune să stabilizeze capitalul natural și să protejeze sănătatea și bunăstarea publică.

„Pactul ecologic european” este văzut ca o parte integrată a strategiei Comisiei de implementare a Agendei 2030 și a ODD care include următoarele inițiative politice: reducerea emisiilor nete de gaze cu efect de seră, trecerea de la economia liniară la cea circulară, obținerea eficienței energetice prin renovarea clădirilor, strategii ambițioase referitor la industria alimentară durabilă, biodiversitatea, cât și mobilitate durabilă și inteligentă. [9]

Într-o lume în schimbare, industria europeană și-a păstrat rolul de lider mondial în multe sectoare, creând până în 2019, 1,7 mil. locuri de muncă și reprezentând mai mult de 2/3 din exporturile europene. În martie 2020, a fost adoptată noua Strategie industrială pentru Europa, la baza căreia stau trei factori decizionali: o industrie competitivă și de vârf pe plan mondial; o industrie care pregătește terenul pentru neutralitatea climatică și o industrie care să contureze viitorul digital al Europei. [7]

Viziunea holistică care stă la baza dezvoltării industriale presupune dezvoltarea diverselor ecosisteme industriale. Aceste ecosisteme cuprind toți actorii care își desfășoară activitatea într-un lanț valoric: de la cele mai mici întreprinderi nouînființate până la cele mai mari întreprinderi, de la mediul academic până la cel de cercetare, de la prestatorii de servicii până la furnizori. Fiecare dintre aceste ecosisteme are propriile sale caracteristici. Comisia în colaborare cu un forum industrial deschis, alcătuit din reprezentanți ai sectoarelor industriale, inclusiv IMM, întreprinderi mari, parteneri sociali, cercetători, precum și state membre și instituții ale UE analizează în mod sistematic riscurile și nevoile diferitelor ecosisteme ale industriei pentru a identifica necesitatea de sprijin pentru unele sectoare care ar putea fi sub forma unor măsuri de reglementare, a deblocării finanțării sau a valorificării la maximum a instrumentelor de protecție.

Forumul strategic a selectat un prim set de șase lanțuri de valoare strategice, pentru sectoarele industriale orientate spre viitor. Potrivit raportului „Consolidarea lanțurilor strategice de valoare pentru o industrie a UE pregătită pentru viitor”, prezentat în noiembrie 2019, cele șase lanțuri de valoare strategice pentru care au fost recomandate propuneri de dezvoltare sunt [13]:

- vehiculele conectate, ecologice și autonome;
- tehnologiile și sistemele pe bază de hidrogen;
- asistența medicală inteligentă;
- internetul obiectelor cu aplicații în industrie;
- o industrie cu emisii reduse de dioxid de carbon;
- securitatea cibernetică.

Forumul strategic a recunoscut, de asemenea, încă trei lanțuri de valoare strategice suplimentare: baterii, calcule de înaltă performanță și microelectronică, ca importanță esențială pentru UE.

În afară de recomandările specifice fiecărui lanț valoric, raportul identifică, de asemenea, acțiuni de sprijin orizontale:

- îmbinarea în comun a resurselor publice și private la nivel european, național și regional; UE ar trebui să coordoneze aceste investiții comune, vizând mai întâi dezvoltarea industrială și comercializarea noilor tehnologii;
- aprofundarea și integrarea pieței unice prin reglementări și standarde noi;
- cartografierea și dezvoltarea competențelor necesare de-a lungul lanțurilor valorice;
- dinamizarea sistemelor de inovare din UE cu accent pe punctele forte regionale și parteneriatele public-private;
- stabilirea unui proces de guvernare pentru a monitoriza schimbările tehnologice și industriale, pentru a identifica lanțurile valorice emergente strategice și pentru a evalua progresul lucrărilor privind aceste lanțuri valorice.

Politica industrială durabilă a UE fiind una comună, ținând cont de competențele naționale contribuie la realizarea obiectivelor în cooperare cu Comisia Europeană, orientată să organizeze cele mai bune practici, iar Parlamentul European și Consiliul după consultarea Comitetului Economic și Social hotărăște în conformitate cu procedura legislativă.

Implicațiile politicii industriale în dezvoltarea durabilă reprezintă un domeniu de competență exclusivă a Uniunii Europene, care este structurată pe două nivele diferite de activitate: politicile industriale naționale și politica industrială comună a UE. În acest context, fiecare stat adoptă propria politică, însă toate prevederile lor trebuie să corespundă legislației comunitare având la bază creșterea extensivă a tuturor activităților și rezultatelor acestora reflectate în structura economiei atât la nivel național cât și internațional, de lungă durată, realizând un set de obiective general aplicabile.

Integrarea principiilor de dezvoltare durabilă în industria Republicii Moldova.

Sustenabilitatea industrială reprezintă un obiectiv principal al politicii industriale a UE, respectiv în contextul de integrare europeană, Republica Moldova îmbrățișează automat acest obiectiv.

Dezvoltarea industrială durabilă a Republicii Moldova, este în mare parte datorată contextului integrării europene, precum și a unui ansamblu de măsuri guvernamentale cu caracter social, economic, industrial, cultural și de guvernare. Pentru atingerea unor condiții favorabile pentru creșterea competitivității naționale, adaptarea industriei la schimbările structurale, încurajarea unui mediu de dezvoltare a afacerilor și întreprinderilor, exploatarea mai bună a potențialului industrial, implementarea unor politici de inovare, cercetare și digitalizare, instrumentul de reper de gestionare eficientă a activității durabile naționale reprezintă politica industrială europeană. În aceste condiții, R. Moldova s-a angajat să pună în aplicare Agenda 2030 pentru Dezvoltarea Durabilă fiind un element important al planificării pe termen lung și reprezintă în sine un instrument de gestionare eficient pentru activitatea durabilă națională. [1]

Prin Hotărârea Guvernului nr.912 din 25.07.2016 cu privire la instituirea Consiliului Național de Coordonare pentru Dezvoltarea Durabilă, are ca scop realizarea Agendei de Dezvoltare Durabilă 2030, accelerarea dezvoltării social-economice și implementarea ODD în RM privind reducerea sărăciei, cooperarea internațională în domeniul sănătății și educației, a energiei durabile, promovarea drepturilor omului și asigurarea egalității de gen, protecția mediului, guvernarea democratică și reforme ale justiției, economiei verzi precum și asigurarea procesului de implementare a acestora. [4]

Actualmente, agenda națională de politici a RM este atașată doar o mare parte la ODD, adică s-a pus accent special doar pe 126 de ținte dintre cele 169 analizate. În primul rând, o bună parte din ținte nu sunt relevante pentru RM și nici reflectate în niciun fel în documentele naționale de politici.

Pornind de la contextul ODD 7 "Energie accesibilă și curată" în conformitate cu analiza strategiei privind energia, RM este o țară importatoare netă de energie, iar volumul de gaz este de două ori mai mare decât cota tipică pentru statele UE ceea ce face ca eficiența energetică să fie o parte importantă al strategiei privind energia. Respectiv, accentul sporit al ODD 7 se pune pe producerea durabilă și utilizarea energiei în mod eficient, creând un sector energetic competitiv care va oferi resurse energetice de calitate și va avea un impact redus asupra schimbărilor climatice. [2]

Conform obiectivului 9 ”Industria, inovație și infrastructură”, RM trebuie să depună efort colosal pentru a construi un sector industrial robust care va asigura generarea locurilor de muncă de producere de o valoare adăugată, creșterea economică și bunăstarea populației. [2]

Deoarece Agenda 2030 pune accentul pe oameni, creșterea economică trebuie să fie durabilă pentru a genera un impact semnificativ asupra dezvoltării umane în concordanță cu ODD 8 ”Muncă decentă și creștere economică”. Impactul durabil în producere și consum are ca scop prosperitatea economică și generarea locurilor de muncă durabile din punct de vedere al mediului.

Conform estimărilor, economia R. Moldova până în anul 2030 va continua să crească cu ritmuri modeste, datorită în mare parte ramurilor noi din domeniul construcțiilor de mașini, pe când industria alimentară va avansa mai lent, iar agricultura va avea de suferit din cauza schimbărilor climatice. Viziunea Strategiei ”Moldova 2030” vizează că R. Moldova va deveni o țară cu oportunități de dezvoltare industriale, iar scopul centrat este de a spori calitatea vieții oamenilor. [5]

UE este cel mai mare partener de dezvoltare al R. Moldova prin suportul financiar și ajutorul acordat în diverse domenii. Tendințele de dezvoltare a relațiilor UE cu R. Moldova se reflectă prin concentrarea și internaționalizarea producției, explorarea pieței unice, producerea inovațiilor ca un resurs de bază în sectorul industrial și cel mai important, reprezintă un mijloc direct de creștere a profiturilor, deoarece pilonii cei mai principali în acest sens fiind politicile de import și export reciproce.

Unul din obiectivele principale ale politicii industriale durabile a UE constituie oferirea clienților săi produse de calitate la prețuri competitive, protejând în același timp și mediul înconjurător. Dacă analizăm situația actuală a R. Moldova putem concluziona că nu este una favorabilă dezvoltării unor produse competitive cu care ar putea concura pe piața externă. O soluție pentru îmbunătățirea acestei stări ar putea fi elaborarea unei politici industriale după mecanismele implementate de UE, bazate pe specializarea inteligentă, identificarea și susținerea lanțurilor de valoare strategice, dezvoltarea de ecosisteme industriale. Întocmirea obiectivelor și principiilor politicii industriale precum și a unui program de realizare ar asigura concomitent și implementarea politicilor de promovare a investițiilor străine care va contribui la accelerarea procesului de restructurare a întreprinderilor industriale. Totodată, se va ține cont și de creșterea productivității muncii, de economisirea energiei, creșterea utilizării resurselor locale, promovarea produselor și tehnologiilor ”bio” precum și dezvoltarea unei infrastructuri naționale eficiente.

Realizarea unei politici industriale durabile în R. Moldova, începe cu condiția esențială de a micșora decalajele care diferențiază nivelul național de nivelul mediu al UE în privința calității vieții, direcțiilor de acțiune pentru dezvoltarea IMM-urilor, proceselor de inițiere a afacerilor, legislațiilor și reglementărilor mai bune, asigurarea calificării necesare, extinderea pe multiple piețe, perfecționarea sistemului fiscal și a aspectelor financiare și luarea în considerație a necesităților specifice și caracteristicilor sectoarelor industriale.

Concluzii:

Transformarea economiei și direcționarea ei spre o dezvoltare durabilă, în concordanță cu interesele UE și cele specifice naționale, în contextul unei strategii mondiale de politică industrială, are ca obiectiv general asigurarea și creșterea competitivității precum și a performanțelor industriei în materie de inovare și digitalizare în vederea adaptării economiei la cerințele pieței internaționale, în condițiile globalizării economiei mondiale.

Capacitatea guvernelor naționale de a promova o politică eficientă ar putea crea o industrie mai inovatoare, însă autoritățile și instituțiile trebuie să fie prudente pentru a nu sprijini domenii și tehnologii cu evoluție incertă și să aloce resurse în mod inefficient. Respectiv, trebuie utilizate instrumentele de sprijin constant pentru facilitarea accesului la finanțare, în special al IMM-urilor, construirea unor ecosisteme industriale care transpun în practică conceptul specializării inteligente, dezvoltarea cercetării tehnice și tehnologice apropiat de cerințele pieței muncii și de cerințele modernizării industriale. În funcție de dinamica externă sau internă utilizarea acestor instrumente pot fi sporite sau reduse, însă finalitatea lor trebuie să sprijine realizarea obiectivului final - competitivitatea industriei R. Moldova.

Referințe:

1. Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, [online], [citat 10.2021]. Disponibil: <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/agenda-de-dezvoltare-durabila-2030>
2. Adaptarea Agendei 2030 de Dezvoltare Durabilă la Contextul Republicii Moldova, [online], [citat 10.2021]. Disponibil: [file:///C:/Users/Lenovo%C2%AE/Downloads/Targets_ONU_RO%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/Lenovo%C2%AE/Downloads/Targets_ONU_RO%20(3).pdf)
3. Crucerescu C. Ciloci R. Dezvoltarea Industrială Durabilă în Contextul Integrării Europene, [online]. [citat 10.2021]. Disponibil: http://repository.utm.md/bitstream/handle/5014/17398/Dezvoltarea-industriala-Note-curs_DS.pdf?sequence=1&isAllowed=y
4. Hotărârea Guvernului Nr. 912 din 25.07.2016 cu privire la instituirea Consiliului Național de Coordonare pentru Dezvoltarea Durabilă, [online]. [citat 10.2021]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=94139&lang=ro
5. Notă de concept privind viziunea Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2030”, https://mei.gov.md/sites/default/files/viziunea_snd_2030_clean.pdf
6. Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, [online]. [citat 10.2021]. Disponibil: <https://cancelaria.gov.md/ro/apc/despre-obiectivele-de-dezvoltare-durabila>
7. O nouă Strategie industrială pentru Europa, COM (2020) 102 final, Bruxelles, 10.3.2020.
8. O viziune pentru industria europeană până în 2030, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2019.
9. Pactul verde european: Planul de acțiune al UE ”Către reducerea la zero a poluării aerului, apei și solului”, [online], [citat 10.2021]. Disponibil: <https://www.digi24.ro/stiri/externe/ue/pactul-verde-european-ue-a-adoptat-planul-pentru-reducerea-la-zero-a-poluarii-aerului-apei-si-solului-1526519>
10. Principii generale ale politicii industriale a UE, [online], [citat 10.2021]. Disponibil: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/ro/sheet/61/principii-generale-ale-politicii-industriale-a-ue>
11. Prisecaru P. Politica industrială a UE [online], [citat 10.2021]. Disponibil: <http://oaji.net/articles/2017/3365-1484915219.pdf>
12. Stratulat S. Politica industrială în Uniunea Europeană. Concluzii pentru Republica Moldova [online], [citat 10.2021]. Disponibil: <https://mioritix.tripod.com/discriptio/a7>
13. Strengthening Strategic Value Chains for a future-ready EU Industry, <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/37824>